

**Методичні рекомендації
щодо проведення та оформлення
корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи
практичним психологом**

У проведенні корекційної роботи психолог керується Положенням про психологічну службу системи освіти України (Наказ МОН від 03.05.1999 № 127), Положенням про експертизу психологічного та соціологічного інструментарію, що застосовується в навчальних закладах (Наказ МОН від 20.04.2001 № 330), Листом МОН про планування діяльності, ведення документації та звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти (Наказ МОН від 27.08.2000 № 1/9-352).

Корекційна робота з дітьми проводиться за результатами діагностики, за запитом батьків і вихователів, за спостереженнями психолога. Ефективність корекційного впливу відстежується після повторного діагностичного обстеження (за результатами діагностики, за зворотнім зв'язком з педагогом і батьками). Основні форми корекційної роботи: групова та індивідуальна.

Напрями корекційної роботи в навчальному закладі:

- Профілактика та корекція дезадаптації дітей до умов закладу, при переході в наступну ланку;
- Розвивальна робота з дітьми на різних вікових етапах (розвиток емоційної, пізнавальної, комунікативної, особистісної сфер)
- Корекційно-розвивальна з дітьми “групи ризику”
- Індивідуальна робота у психотравмуючих ситуація

Види психологічного впливу, які здійснює практичний психолог:

Корекція – здійснення психолого-медико-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психофізичному та індивідуальному розвитку й поведінці, схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої перспективи;

Профілактична, розвивальна робота – своєчасне попередження відхилень у психофізичному розвитку та становленні особистості, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям у навчально-вихровому процесі тощо;

Реабілітація – надання психолого-педагогічної допомоги дітям, підліткам, молоді, які перебувають у кризовій ситуації (постраждали від соціальних, техногенних, природних катастроф, перенесли тяжкі хвороби, стреси,

переселення, зазнали насильства тощо), з метою адаптації до умов навчання і життєдіяльності.

Здійснюючи будь-який вид діяльності, пам'ятайте, головне – не зашкодити! Якщо в певній ситуації ви не можете допомогти дитині, направте її до іншого спеціаліста.

Етапи психокорекційної роботи:

- 1) Діагноз, чітке формулювання проблеми;
- 2) Прогноз, визначення завдань корекції;
- 3) Підбір методик і технік, визначення форми роботи (індивідуальна, групова);
- 4) Відбір дітей в групу, консультування батьків;
- 5) Організація умов, підготовка матеріалів для роботи;
- 6) Визначення періоду, який психолог буде працювати з дитиною та частоту зустрічей;
- 7) Розробка програми та корекційних занять;
- 8) Реалізація програми, внесення змін у ході роботи;
- 9) Повторна діагностика, оцінка ефективності;
- 10) Складання рекомендацій щодо виховання й навчання дітей, спрямованих на закріплення результатів корекційної роботи.

Облік проведеної корекційної роботи ведеться в **Журналі проведення корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи**. До журналу додаються **програми**, за якими працює психолог.

ЖУРНАЛ проведення корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи практичним психологом (соціальним педагогом)

_____
(назва навчального закладу)

№ п/п	Прізвище, ім'я дитини	Форма роботи		Тематика роботи	Методи роботи	Дата проведення. Облік відвідування				
		Індив.	Групова							

Невід'ємною частиною журналу є затверджені програми корекційно-відновлювальної та розвивальної роботи з певними категоріями дітей.

Корекційна програма:

При *підготовці* корекційної програми слід враховувати, що заняття повинні бути цікаві за змістом, динамічні та обов'язково спрямовані на кожного члена групи. Краще також розписати заняття до початку роботи корекційної групи. Якщо необхідно, можна змінити методи і прийоми корекції.

Крім того, під час підготовчого етапу слід надати необхідні рекомендації педагогам, оскільки від педагога залежить організація розвивального середовища та мікроклімату в групі. При наданні рекомендацій слід врахувати індивідуальні особливості педагога.

На цьому етапі потрібно використовувати різноманітні форми просвіти педагогів: семінари-практикуми, індивідуальне консультування тощо. Вибір форми роботи залежить від тематики проблеми, масштабності та індивідуальних особливостей педагога.

У кінці підготовчого етапу психолог має визначити напрямки подальшої діяльності з учима учасниками освітнього процесу (батьки, педагоги та вихованці).

На *основному етапі* учасники навчально-виховного процесу працюють у взаємозв'язку. Педагоги дотримуються одержаних рекомендацій стосовно методів та прийомів виховання, навчання та стилю спілкування з дитиною. Батьки виконують необхідні вимоги вдома. Психолог основні свої зусилля переключає на діяльність корекційної групи.

На цьому етапі роботи практичному психологу потрібно звернути увагу на певні моменти. Психолог записує результати спостереження під час занять в журнал спостережень. У записах слід звернути увагу на поведінку дітей та їх реакції під час ігор, контакти з іншими дітьми, настрій. Ці та інші дані допоможуть здійснювати аналіз проведеної роботи та визначити ефективність корекційного впливу на розвиток дитини, в результаті чого можна змінити малоефективні методи та прийоми корекції, виявити дітей, яким потрібна індивідуальна корекційна допомога. Наприклад, усунення причин, які заважають дитині повноцінно брати участь у роботі корекційної групи.

Після проведення половини основних корекційних занять бажано організувати бесіду з батьками з метою визначення психологічного клімату в сім'ї та змін, якщо вони є, в поведінці дитини.

Заключним етапом роботи є перенесення отриманих навичок у реальне життя. Головне завдання дорослих на цьому етапі – підтримка дитини, їх віри та бажання кращих змін.

Через 1-2 місяці після закінчення занять із психологом необхідно провести обстеження дитини, звернути увагу на рівень її взаємин із родиною та ровесниками. Аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновки щодо стану дитини та необхідності подальшого проведення корекційної роботи. Якщо потрібно продовжити корекційний вплив на дитину, всі заходи реалізуються в індивідуальній формі.

Оформлення програми

Пояснювальна записка

Розкриває актуальність обраного напрямку корекційно-розвивальної роботи (основні підходи до висвітлюваної проблеми), особливості розвитку дітей певного віку, аналіз попереднього обстеження дітей.

Пояснювальна записка містить:

Мету і завдання програми (сприяти...розвивати...формувати);

Перелік методів і форм, що використовуються, обґрунтування;

Кількість занять, годин, тривалість занять;

Кількість та комплектація дітей у групі, критерії добору;

Очікувані результати.

Тематичний план включає тему, кількість занять за цією темою.

Плани проведення занять

Список використаної літератури

Список програм, за якими психолог планує працювати в наступному навчальному році, подається методисту міського методичного центру на початку навчального року.

В кабінеті практичного психолога також зберігається каталог програм, систематизований за віком та проблемами.

Каталог корекційно-розвивальних програм

№ п/п	Автор	Назва програми	Джерело
ТЕМА (мета корекційно-розвивальної роботи)			

Заняття

Заняття розрізняються залежно від мети, завдань, вікової категорії учасників та мають свою структуру.

Розвивальне заняття – спрямоване на розвиток актуальної зони дитини.

Мета: розвиток когнітивної сфери дитини (вмінь, навичок, пізнавальних процесів), загальних і спеціальних здібностей, емоційно-вольової сфери, етичних норм і правил поведінки. Розвивальні заняття проводяться

індивідуально, в підгрупах (8-12 осіб) та у вигляді групової форми роботи (до 25 дітей) один раз на тиждень. Час занять визначається залежно від віку дитини (від 15 до 45 хв.). Віковий склад учасників: 2-15 років.

Корекційне заняття спрямоване на роботу над уже сформованою в дитини проблемою (наприклад, невідповідність рівня розвитку дитини психолого-педагогічним і віковим вимогам). Корекційне заняття спрямоване на виправлення особливостей психічного розвитку, що перешкоджають оптимальному розвитку дитини, та її ефективній адаптації до життєвих умов.

Мета: виправлення особливостей психологічного розвитку, що перешкоджають оптимальному розвитку дитини, її ефективної адаптації до життєвих умов. Ці заняття можуть проводитися як індивідуально, так і у підгрупах (кількість учасників від 5 до 12 осіб), не менше двох разів на тиждень. Час проведення: 30-60 хв. Віковий склад учасників: 3-15 років.

Тренінг - це ефективне навчання, цікавий процес пізнання себе та інших, спілкування, ефективна форма володіння знаннями, інструмент для формування змін і навичок, форма розширення досвіду.

Мета: вплив (сукупність різноманітних психічних впливів), спрямований на самопізнання та переосмислення сформованих уявлень про інших людей, оточення та життя в цілому, що приводить до самовдосконалення. Форма проведення групова (7-15 осіб). Час одного заняття-тренінга: від 1,5 – 5 годин. Термін проведення занять: 2-3 дні – 1-2 тижні. Тренінг призначений для роботи з психічно здоровими особистостями, здатними до самопізнання внутрішніх психічних актів та станів. Вікова категорія учасників: починаючи з 10 років.

Структура розвивальних та корекційних занять

Розвивальне заняття складається з вступної, основної та заключної частин.

Вступна частина заняття містить привітання, з якого починається кожне заняття. Привітання виконує важливу функцію встановлення (на початкових заняттях) або підтвердження (на наступних заняттях) емоційно-позитивного контакту „психолог-дитина”, формування в дитини спрямованості на однолітка та інтересу до нього. Вітання має бути адресоване кожному учаснику заняття без винятку, підкреслюючи тим самим його значимість. Ініціатива привітання на початковому етапі ігрових занять належить психологу. Важливо, щоб крім індивідуально орієнтованих вітань, на заняттях пролунало вітання всій групі, це допоможе об'єднати дітей, сприятиме формуванню почуття приналежності до групи.

Основна частина займає більшу частину заняття. За своїм змістом є реалізацією багатофункціональних технік, спрямованих на розвиток пізнавальних процесів, на формування соціальних навичок і на динамічний

розвиток групи. Обов'язково спрямувати послідовність вправ з урахуванням чергування діяльностей, зміни психофізичного стану дітей (від рухливого до спокійного, від інтелектуальної гри до релаксаційної техніки; від простого до складного). Як правило, в одному занятті використовується від 2 до 4 ігор (вправ).

Заклучна частина заняття – це своєрідне підбиття підсумків, рефлексія заняття у двох аспектах: емоційному та змістовному (для дітей старшої та середньої ланки школи). Для дошкільників це буде виявлення емоційного стану на кінець заняття. Для підбиття підсумків наприкінці проводиться обговорення заняття, обмін враженнями, думками. Завершальним етапом є момент прощання.

Корекційне заняття є більш складною формою розвивального, має свої специфічні завдання та мету.

Психологічна корекція – це форма психолого-педагогічної діяльності спрямована на виправлення таких особливостей психічного розвитку, які не відповідають „оптимальній” моделі розвитку, нормі або віковому орієнтуру як ідеальному варіанту розвитку дитини.

Корекційне заняття відрізняється від розвивального за структурою.

При **вітанні** та **прощанні** на початку заняття краще з'ясувати емоційний стан кожної дитини.

Основною частиною стане відпрацювання проблемної ситуації. Ця частина – сукупність психотехнічних вправ і прийомів, спрямованих на вирішення завдань психокорекційного комплексу.

У **заклучній частині** заняття обов'язково мають бути ігри для зняття емоційного й фізичного напруження. Слід також з'ясувати емоційний стан кожної дитини на кінець заняття.

Крім того, організація корекційної роботи для різних категорій дітей має свої особливості, залежно від яких буде змінюватися й сама структура заняття.

Оформлення конспекту заняття (складові):

- **Тема**
- **Мета**
- **Матеріали**
- **Хід заняття: вступна, основна, заклучна частини** (до кожної вправи вказується - назва, мета, приблизний час проведення, інструкція, хід)

- 1) Документація психолога / Т. Гончаренко // Психолог. Бібліотека. – К., 2003
- 2) Журнали практичного психолога (соціального педагога) зразки // Психолог – 2004 - № 29-34
- 3) Лист МОН про планування діяльності, ведення документації та звітності усіх ланок психологічної служби системи освіти (Наказ МОН від 27.08.2000 № 1/9-352)
- 4) Лунченко Н. Психолого-педагогічна служба в загальноосвітніх навчальних закладах. Оптимізація діяльності практичного психолога і соціального педагога з планування та ведення документації // Методичні рекомендації щодо організації та змісту навчально-виховного процесу в закладах освіти Київщини в 2002-2003 н.р. – Біла Церква. - 2002
- 5) Марінушкіна О. Порадник практичного психолога – Х., 2007
- 6) Медико-психолого-педагогическая служба в ДООУ: Организация работы / Е. Каралашвили. – М., 2006
- 7) Рабочая книга школьного психолога / Дубровина И. – М., 1991
- 8) Семенцова О., Лосева Н. Корекційно-розвивальна діяльність практичного психолога // Психолог – 2007 - № 43
- 9) Царенко Ю. Корекційно-розвивальні заняття // Психолог – 2002 - № 8